

*ЧЕВГАНОВА В.Я., кандидат економічних наук, доцент
ВАСЮТА В.Б., кандидат технічних наук, доцент
БРИЖАНЬ І.А., кандидат економічних наук, доцент
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УНІВЕРСИТЕТИ

Сучасне суспільство в Україні вимагає підготовки нового покоління висококваліфікованих фахівців і науковців для різноманітних галузей національної економіки та здійснення інноваційної діяльності в ринкових умовах. Найважливішим фактором удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у сучасних університетах виступає освіта через науку, тобто єдність науково-дослідної діяльності й навчання, коли навчальний процес ґрунтується на наукових дослідженнях, які виконують викладачі спільно зі студентами. Ідея об'єднання досліджень і навчання була закладена ще Петром I при створенні Російської академії наук, що розглядалася як єдиний науково-освітній комплекс. М. Ломоносов розробив проект, відповідно до якого Академія була структурою об'єднання науки й викладання [1, с. 296]. Із часом вона трансформувалася в бік освіти, але мала значний вплив на розвиток російських університетів, які, починаючи з ХІХ ст., поєднували підготовку фахівців із проведенням наукових досліджень. Разом із тим, змістовний аналіз наукових робіт дозволяє нам стверджувати, що зв'язок науки й освіти обмежувався переважно передачею знань, розроблених наукою.

Історія існування вищої школи знає достатню кількість прикладів гармонійного об'єднання навчальної та науково-дослідницької роботи. Як зазначає Бертон Р. Кларк, американська вища освіта, зорієнтована на дослідницьку роботу, є яскравим прикладом тісного зв'язку освіти й науки [2, с. 36]. Дійсно, загальновідомий факт, що в провідних країнах світу наука розвивається перш за все в університетах. В Україні, незважаючи на суттєві результати наукової роботи за останні роки, у більшості університетів рівень інтеграції наукової діяльності з навчальним процесом не забезпечує належну підготовку висококваліфікованих фахівців і створення конкурентоспроможних наукових розробок. Для розв'язання даної проблеми у 2007 році було затверджено Державну цільову науково-технічну та соціальну програму «Наука в університетах» на 2008–2012 рр. [3]. Її метою є створення

правових, економічних і організаційних умов для активізації наукової діяльності та поглиблення її взаємодії з навчальним процесом, утворення університетів дослідницького типу, запровадження нових організаційно-структурних форм наукової підготовки висококваліфікованих фахівців і виконання конкурентоспроможних наукових розробок.

Інтеграція науково-дослідницької та навчального видів діяльності в університеті – це складний системний процес, спрямований на організацію й реалізацію навчального процесу через дослідницьку діяльність, уміння застосовувати знання з різних галузей у розв’язанні конкретного науково-дослідного завдання, коли навчальний процес ґрунтується на проведенні наукових досліджень викладачів, студентів і аспірантів. Це, безперечно, вимагає формування у студентів здібності самостійно проводити наукові дослідження та активно проявляти себе у науковій діяльності. Таким чином, інтеграцію науково-дослідницької й навчальної роботи в нашому навчальному закладі автори статті, викладачі кафедри економіки підприємства, розглядають як найважливішу умову процесу вдосконалення професійної підготовки майбутніх економістів.

У Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка (ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка), зокрема на кафедрі економіки підприємства, працює комплексна система залучення студентів і аспірантів до науково-дослідницької роботи й подальшого впровадження її результатів у навчальний процес. Результатом даної роботи є створення нових підручників і навчальних посібників, поповнення змісту лекцій та практичних занять. Результати проведених наукових досліджень студенти використовують як базу для написання дипломних, магістерських і бакалаврських робіт, наукових статей, монографій. Однією з форм організації науково-дослідницької роботи студентів є науковий гурток кафедри економіки підприємства, діяльність якого тісно пов’язана з науковою кафедральною тематикою. У його роботі беруть активну участь студенти II–V курсів, котрі спільно з викладачами вивчають гострі проблеми сучасної економіки України та її підприємств. За результатами доповідей студенти спільно з викладачами кафедри економіки підприємства щорічно готують до друку статті у фахових виданнях, активно беруть участь у роботі наукових всеукраїнських, міжвузівських та університетських конференцій, подають роботи на конкурси студентських наукових робіт.

Одним із вдалих прикладів інтеграції науково-дослідницької й навчальної роботи є виконання авторами статті та студентами ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка дослідження незадоволеного попиту на ринку послуг, яке складалося із проведення соціологічного опитування щодо

виявлення дефіциту пропозиції послуг та складання бізнес-карти. Основним інформаційним джерелом було вибрано анкетне опитування, що дозволяє за короткий час зібрати первинну інформацію від сотень респондентів. За допомогою професійного соціолога була розроблена анкета, в основу якої покладено соціально-демографічну структуру населення [4].

Дослідження проводилось у м. Полтава на двох рівнях: міста та його мікрорайонів. Зокрема, на рівні міста було виявлено перелік дефіцитних послуг, що недостатньо представлені на його території. Досліджувалися послуги, попит на які у більшості випадків не залежить від місця розташування (парк розваг для дітей та дорослих, платні довідково-інформаційні послуги, виклик майстра по телефону тощо). Як результат, були виявлені послуги, яким віддавали б перевагу користувачі залежно від їхнього матеріального становища. Ці дані потрібні для визначення послуг, що будуть користуватися платоспроможним попитом, оскільки представників бізнесу більше цікавлять групи населення, які мають матеріальний стан, не нижчий від середнього.

Під час опитування було досліджено дані про матеріальний стан споживачів відповідно до району їх проживання. Ця інформація є дуже важливою для бізнесу і дає можливість прийняти обґрунтоване рішення щодо місця розташування пункту надання послуг за наявності різноманітних можливостей вибору. Результати дослідження статевої структури мешканців різних районів дають змогу виявити основну групу споживачів запропонованих послуг, і підприємства можуть використовувати їх для розроблення більш продуманої цілеспрямованої рекламної кампанії. Спираючись на вікову структуру населення певного району, можна визначити, які послуги будуть користуватися у ньому найбільшим попитом.

Опитування проводилося окремо в розрізі 22-х мікрорайонів, котрі для зручності обробки результатів було згруповано в три райони за адміністративно-територіальним поділом. Його завдання – виявлення послуг більш локального характеру (аптека, живі квіти, ремонт одягу й взуття тощо). Додатково у процесі дослідження відбувалося складання бізнес-карти, зокрема нанесення на карту міста вже діючих торгових точок та пунктів надання послуг. Бізнес-карта є дуже цінним інструментом як для споживачів, так і для виробників. Споживачі, які недостатньо добре ознайомлені з місцевістю, матимуть можливість скористатися тією послугою, що їм потрібна. Для виробників така карта дасть змогу з'ясувати кількість та щільність зосередження торгових точок, виявити недостатньо представлену послугу й вибрати місце її розташування при започаткуванні власної справи.

Таким чином, під час виконання поставленого завдання було визначено:

- ◆ наявні послуги та їх основних споживачів;
- ◆ фактори впливу на вибір послуг споживачами;
- ◆ напрям трансформування структури послуг (чи відповідає вона потребам місцевого населення й вимогам сьогодення).

Отже, проведене дослідження перш за все дозволило студентам засвоїти на практиці отримані знання та навички, але, крім того, воно має велике значення для розвитку міста. Зокрема, результати дослідження можуть бути використані місцевими органами самоврядування для виявлення сфер господарювання, що потребують підтримки або введення обмежень; безпосередньо підприємцями для створення нового бізнесу чи оптимізації вже існуючого (шляхом зменшення витрат і кількості управлінських помилок, скорочення виробничого циклу залежно від місцезнаходження щодо постачальників, інформаційних систем, клієнтів тощо); жителями міста (врахована їхня думка як активних споживачів) та фахівцями у сфері логістики, експедиторами, водіями, туристами і гостями міста, які отримують актуальну базу даних доступних послуг.

Тісний зв'язок наукових досліджень із навчальною діяльністю на кафедрі економіки підприємства ПолтНТУ ім. Ю.Кондратюка протягом уже багатьох років засвідчив позитивні зміни щодо активізації як самостійного мислення й ініціативності студентів, так і підвищення науково-методичного рівня викладачів кафедри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шibaев В. П. К вопросу об интеграции в образовательном пространстве / В.П. Шibaев // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2008. – № 2. – С. 295–301.
2. Бертон Р. Кларк. Интеграция исследований и обучения: модели XIX и XX столетий / Бертон Р. Кларк // Вестник высшей школы. – 2007. – № 2. – С. 35–37.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» на 2008–2012 роки» від 19.09.2007 р. № 1155 // Офіційний вісник України. – 2007. – №72. – Ст. 2708.
4. Биструшкін Д.С., Бондар Р.І., Брижань І.А., Петрук А.Ю., Чевганова В.Я. Дослідження незадоволеного попиту на ринку послуг як засіб інформаційної підтримки малого бізнесу // Економіка і регіон. – 2010. – №25-С1. – С. 53–63.